

فاصله انتظار: نبود آگاهی کامل از نقش و مسئولیت حسابرسی

اکبر سهیلی پور

مشاور مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران

سپهر

با سلام. به بخش گفتگوی حسابرس خوش آمدید. شما سالهاست که در حرفه اشتغال داشته و در سمت مدیرعاملی سازمان حسابرسی فعالیت داشته‌اید. در رده‌های مختلف حرفه‌ای، به‌طور قطع شاهد میزان درک استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرس بوده‌اید. ناهم‌زمانی حسابرس و استفاده‌کننده از گزارش او را گذشت زمان، کاهش نداده، بلکه بیشتر و بلندتر نموده و این موضوع مجله حسابرس را بر آن داشت تا فاصله انتظارها را به‌موضوعی برای بحث برگزیند. لطفاً ابتدا برای

همراهان حسابرس، موضوع فاصله انتظارها را از لحاظ مفهومی خیلی کوتاه تعریف بفرمایید.

سهیلی پور

انتظار جامعه از آنچه حسابرس باید به‌دست آورد و آنچه می‌توان انتظار داشت به‌فرض اجرای کامل استانداردهای حسابرسی انجام دهد و همچنین فاصله بین آنچه جامعه به‌طور منطقی می‌تواند انتظار انجام توسط حسابرس را داشته باشد با آنچه حسابرس انجام می‌دهد را می‌توان فاصله انتظارها دانست.

سپهر

به‌برخی از دلایل ایجاد فاصله انتظارها اشاره کنید.

سهیلی پور

دلایل ایجاد فاصله انتظارها متعدد هستند از جمله عدم اطلاع استفاده‌کنندگان از وظیفه و محدودیتهای حسابرسان و عدم اطلاع‌رسانی لازم توسط حسابرسان برای ارتقاء اطلاعات اشخاص ذینفع، ذیحق و ذیصلاح.

مقدمه و حدود رسیدگی و مسئولیت مدیران و مسئولیت حسابرس در بندهای یک تا سه گزارشها طبق استاندارد گزارشگری به صورت کامل و مفصل توضیح داده شده، در اکثر مجامع از حسابرس خواسته می‌شود از بند ۴ گزارش را قرائت کند. به عبارتی همان حداقل اطلاعات را هم حاضر نیستند گوش کنند، چون ذینفع نیستند و نتیجه تصمیمهای مجمع هرچه شد، ارتباطی با آنها ندارد و این بر معضل فاصله انتظارها در ایران افزوده است.

سازمان

واقعیت همین است. با این برخوردی که با گزارش حسابرس می‌شود، حسابرس در زمان ورشکستگی شرکتها چه نوع دفاعی از خود خواهد داشت؟ در هر صورت حاصل رسیدگی و وقت صرف کردن حسابرس در گزارش او نمود پیدا کرده است و شاید نشانه‌ای دال بر رفتن شرکتها به سمت ورشکستگی در یافت نکرده است.

سهیلی پور

به قاعده همه تمایل دارند قصور و تقصیر هر کاری را به دیگران نسبت دهند. طبیعی است که اگر حسابرس قبل از ورشکستگی بر اساس استانداردهای حسابرسی وضعیت تداوم فعالیت شرکت را بررسی و در صورت وجود ابهام در تداوم فعالیت، موضوع را گزارش کرده باشد، توان دفاع از خود را خواهد داشت؛ مگر این‌که ورشکستگی به صورت دفعی و در اثر اتفاق خاصی بدون وجود نشانه‌ای در سنوات قبل باشد.

سازمان

به طور مشخص عامل این اتهام زنی به حسابرس چیست؟

سهیلی پور

طرح این نوع اتهامها به دلیل عدم آگاهی از محدودیتها و مسئولیتهای حسابرسان می‌باشد.

سازمان

در مورد مسئله بروز تقلب در شرکت، وضعیت انتظارها شاید از این هم بدتر است! این دیدگاه از کجا ناشی می‌شود؟

سهیلی پور

در مورد تقلب هم کسانی به طور معمول این تقصیر را به گردن

سازمان

با شناختی که شما به واسطه حضور مستقیم در مجامع شرکتها و همچنین آشنایی کامل با محیط اقتصادی ایران دارید، بهتر می‌توانید خوانندگان را با مصداقهای این فاصله انتظارها آشنا کنید.

سهیلی پور

در ایران ما شرایط خاصی در عمده‌ترین بنگاه‌های تجاری داریم که به گسترش این فاصله دامن می‌زند و آن این است که به دلیل شرایط خاص مالکیت بنگاهها، که بیشتر دولتی و یا وابسته به نهادهای اقتصادی بزرگ از جمله بیمه، بانک و ... می‌باشند، در عمل تصمیم‌گیرندگان در مجامع، ذینفع در شرکتها نیستند، نماینده هستند و پاسخگوی تصمیمهای خود هم نیستند. لذا نه تنها تمایلی به کسب اطلاعات روز و آشنایی با مسئولیتهای و محدودیتهای حسابرسان ندارند، بلکه متأسفانه حتی فرصت کافی برای مطالعه گزارش حسابرسان هم صرف نمی‌کنند. در حالی که در راستای کاهش فاصله انتظارها، بند

به دلیل شرایط خاص

مالکیت بنگاهها که بیشتر دولتی

و یا وابسته به نهادهای اقتصادی بزرگ

از جمله بیمه، بانک و ... می‌باشند

در عمل تصمیم‌گیرندگان در مجامع

ذینفع در شرکتها نیستند

نماینده هستند و پاسخگوی

تصمیمهای خود هم نیستند

تقلب در هر حال و به هر نحو باید توسط حسابرسان کشف و گزارش شود (صرف نظر از اهمیت موضوع).

سپهر

علت این طرز تفکر را چه می‌دانید. شاید اگر قدری در خصوص کار رسیدگی و فرایند آن برای خوانندگان توضیح دهید مطلب بهتر روشن خواهد شد. به هر صورت کمتر کسی خارج از حرفه از حجم و نحوه رسیدگی حسابرس مطلع است؟

سپهرلی پور

بله متأسفانه یکی از عوامل موثر، عدم شناخت جامعه از مسئولیت حسابرسان است. به دلیل عدم آگاهی از نحوه رسیدگی حسابرسان و ماهیت روشهای حسابرسی و مدت زمان انجام کار حسابرسی و در کل محدودیتهای ذاتی حسابرسی، به ویژه ارزیابیهای غیرقطعی که باعث می‌شود شواهد جمع‌آوری شده فقط در راستای متقاعد شدن حسابرس باشد و نه اطمینان مطلق وی. نبود آگاهی در این خصوص باعث انتظار بیش از حد از گزارش حسابرس می‌شود در صورتی که در بند مسئولیت حسابرس آمده است، حسابرسی را به گونه‌ای برنامه‌ریزی اجرا کند که از نبود تحریف با اهمیت در صورتهای مالی اطمینان معقول کسب شود. حسابرسان با توجه به محدودیتهای ذاتی حسابرسی اعلام می‌کنند که اطمینان معقول می‌دهند نه مطلق. تحریفها هم کل تحریفها را در بر نمی‌گیرد بلکه فقط تحریفهای با اهمیت مدنظر قرار گرفته است. آگاهی از این موارد می‌تواند انتظار از حسابرسان را منطقی‌تر نماید.

سپهر

شاید مشکل این است که بر روی نقش و وظایف حسابرس اجماع وجود ندارد!

سپهرلی پور

تفاوت عقاید و نظرها در مورد وظایف و مسئولیتهای حسابرسان و همچنین چگونگی بیان مطالبی که توسط حسابرسان گزارش می‌شود، حاکی از نبود آگاهی کامل از نقش و مسئولیت حسابرسان است و این تفاوت ناشی از عملکرد حسابرسان و نیز استانداردهای حسابرسی با نظریات استفاده‌کنندگان از خدمات حسابرسی است و همچنین کیفیت

حسابرسان می‌اندازند که خود مسئول پیشگیری و کشف تقلب هستند، این که مسئولیت تمامی این موضوعها را به حسابرسان نسبت دهند باز هم به دلیل عدم آگاهی و نبود آموزش افراد است که نمی‌دانند تمامی مسئولیتهای اجرایی شرکت و از جمله پیشگیری از تقلب و حتی کشف تقلب به عهده مدیران اجرایی و ارکان راهبری شرکتها است.

سپهر

در بروز تقلب، آیا مسئولیت به طور کامل از حسابرس مرتفع می‌باشد؟ در کل چه میزان ناشی از رسیدگی حسابرس خواهد بود؟ دیدگاه جامعه در این خصوص چیست؟

سپهرلی پور

در موارد معدودی، قصور حسابرسان را هم به دلیل عدم اجرای صحیح استانداردهای حسابرسی نباید نادیده گرفت. در ضمن در خصوص تقلب باید به این موضوع توجه داشت که با توجه به ماهیت تقلب روی داده، آیا در صورت انجام حسابرسی توسط حسابرس بر اساس استانداردهای حسابرسی، تقلب برملا می‌شد یا خیر. در حالی که دیدگاهی در جامعه است که

در اکثر مجامع از

حسابرس خواسته می‌شود

از بند ۴ گزارش را قرائت کند

به عبارتی همان حداقل اطلاعات

را هم حاضر نیستند

گوش کنند

چون ذینفع نیستند

ارتباطهای حسابرسی با ذینفعان در صورتی که در راستای افزایش اطلاعات آن‌ها در ارتباط با محدودیتها و مسئولیت‌های حسابرسان باشد، موثر است.

سایبرس

به‌عنوان یک راهکار، مفاد قرارداد حسابرسی (که بیشتر شکل حقوقی ارتباط بین حسابرس و صاحبکار است)، به‌اطلاع عموم استفاده‌کنندگان برسد. این راهکار آیا اثری بر فاصله انتظارها خواهد داشت؟

سهیلی پور

در هر صورت هر عملی که بتواند اطلاعات استفاده‌کنندگان را در راستای محدودیتها و مسئولیت‌های حسابرسان ارتقا دهد، مفید خواهد بود. حتی اصلاح قراردادها که بسط و توسعه برخی از بخشهای آن از جمله در خصوص تعهدهای حسابرسان، کارساز خواهد بود.

سایبرس

بیاییم به‌تنها وسیله ارتباطی حسابرس و استفاده‌کننده، یعنی گزارش حسابرسی بپردازیم. اصلاح و توسعه گزارش حسابرس در جهت کاهش فاصله انتظارها را تاچه حد اثرگذار می‌دانید؟

سهیلی پور

مدل گزارشگری فعلاً به‌دلیل بسط و توسعه بندهای مسئولیت مدیران و مسئولیت حسابرسان، قطعاً بهتر از مدل گزارشگری قبلی است. لیکن به‌شرط این‌که یا مخاطبین آن را به‌دقت مطالعه کنند و یا حداقل حسابرسان ضمن قرائت آن، توضیحات لازم را هم ارائه کنند. در ضمن به‌پاسخ بند یک نیز لطفاً مراجعه شود.

سایبرس

تاچه حد می‌توان امید داشت که فاصله انتظارها سبب بهبود ساختارها در حرفه حسابرسی شود؟

سهیلی پور

فاصله انتظارها در صورتی که دغدغه حسابرسان باشد، باعث می‌شود با اصلاح استانداردهای گزارشگری و تمرکز بر اجرای کامل استانداردهای حسابرسی، انتقال اطلاعات به‌صورت شفاف‌تر به استفاده‌کنندگان انجام و رضایت بیشتر آن‌ها را فراهم خواهد آورد.

حسابرسی که شامل ویژگیهای عملیاتی، ویژگیهای گروه‌های حسابرسی و نیز ویژگیهای مقرراتی حسابرسی در این زمینه بااهمیت است.

سایبرس

با این شناختی که از مسئله فاصله انتظارها پیدا کردیم، به‌نظر شما چه راهکارهایی در خصوص حل این مسئله وجود دارد.

سهیلی پور

یک مجموعه راهکار باید هم‌زمان انجام داد تا فاصله انتظارها را به‌حداقل رسانید، قطعاً این فاصله را به صفر نمی‌توان رسانید. در این باره می‌توان موارد زیر را مطرح نمود:

۱- اصلاح استانداردها در راستای شفافیت بیشتر و جلوگیری از برداشتهای متفاوت از آن‌ها.

۲- استفاده از تمامی ابزار اطلاع‌رسانی به استفاده‌کنندگان و اشخاص ذینفع ذیحق و ذیعلاقه از شبکه‌های اجتماعی گرفته تا رسانه‌های نوشتاری و دیداری از کتاب و روزنامه و نشریه‌ها گرفته تا سمینارها و مصاحبه با رسانه‌ها.

۳- ایجاد شرایطی که به استفاده‌کنندگان اطمینان دهد که حسابرسان به‌واقع مستقل هستند و نظرهایشان حرفه‌ای است نه هدفدار و جانبدارانه، از جمله آگاه کردن جامعه به نظارت و کنترل‌های حاکم بر فعالیت حسابرسان و یا در صورت لزوم، تشکیل واحد مستقل ناظر بر کل حرفه در سطح کشور.

۴- مشخص کردن حدود وظایف و مسئولیت حسابرس در قرارداد حسابرسی و انجام آموزش گسترده‌تر استفاده‌کنندگان و نیز تدوین معیارها و ضوابط لازم‌الاجرای حسابرسی منطبق با بسترهای اجرایی و نیز شرایط محیطی حسابرسی. حسابرسان هم در راستای اجرای بندهای یک و دو می‌توانند نقش سازنده‌ای داشته باشند.

سایبرس

این راهکار که توسعه ارتباطهای حسابرس با ذینفعان می‌تواند تا حدودی مشکل را حل کند تا چه حد شدنی است؟

سهیلی پور

در پاسخهای قبلی به‌گونه‌ای پاسخ این بند هم داده شد. توسعه

باشند، مثل تغییرها در حدود رسیدگی و مسئولیت مدیران و حسابرس که در گزارشها، برخی محدودیتها و نحوه ارائه را مشخص تر و شفاف تر نمود.

حسابرسی

ایده تغییر نحوه نظارت بر حرفه حسابرسی به چه میزان در کاهش فاصله انتظارات اتریبخش خواهد بود؟ با توجه به این که صحبت از نهاد ناظر مطرح گردیده است.

سهیلی پور

واحد مستقل ناظر بر حرفه حسابرسی می تواند به اشخاص ثالث و استفاده کنندگان از صورتهای مالی و گزارش حسابرسان به ویژه اشخاص ذینفع ذیحق و ذیعلاقه این پیام را برساند که واحد نظارت مستقلی بر عملکرد حسابرسان نظارت دارد و آنچه حسابرسان ارائه می دهند، نظرهای حرفه ای منطبق با استانداردها است. نظرهای حرفه ای آنان می تواند مبنای تصمیم گیریهای اقتصادی قرار گیرد و به نوعی اطمینان استفاده کنندگان را به گزارشهای حسابرسان جلب کند. ایجاد نهاد مستقل با مشارکت استفاده کنندگان از گزارش حسابرسی و حسابرسان می تواند فاصله انتظارات را مدیریت و برداشتهای ناصحیح از حرفه حسابرسی را کاهش دهد.

حسابرسی

به عنوان پایان بخش گفتگو، لطفاً اگر راهکار ناگفته ای در خصوص فاصله انتظارات دارید ارائه کنید.

سهیلی پور

آگاهی بخشی به کاربران در خصوص نحوه اندازه گیری مفهوم اهمیت و کارکرد آن در فرایند حسابرسی و چگونگی تعامل حسابرسان و کاربران در خصوص این مفهوم نیز نقش بااهمیتی در این زمینه دارد.

حسابرسی

از واکاوی ارزشمند شما از مفهوم فاصله انتظار و ارائه راهکارها در جهت حل آن که امیدواریم برای خوانندگان و دست اندرکاران سودمند واقع شود، بسیار ممنونیم.

حسابرسی

در محیط اقتصادی کشور شاید به قوانین و مقررات ناهمسو با استانداردهای حسابداری و حسابرسی برخورد داشته‌اید. فاصله انتظارات از این بابت هم ممکن است رخ داده باشد؟

سهیلی پور

به طور قطع استفاده کنندگان در زمان برخورد با قوانین و استانداردهای ناهمسو دچار تضاد می شوند و بر فاصله انتظارات ایشان با عملکرد حسابرسان افزوده می شود. چون در این جا الگوی ناهمسویی هم در اختیار دارند که با استانداردهای حسابرسی همسو نیست.

حسابرسی

به نظر شما تدوین استانداردهای حسابرسی و یا تغییر استانداردهای موجود تا چه حد می تواند راهگشای حل مسئله فاصله انتظارات باشد؟

سهیلی پور

استانداردهای حسابرسی به ویژه استانداردهای گزارشگری در راستای آگاهی بخشی به استفاده کنندگان، می توانند بسیار موثر

ایجاد نهاد مستقل

با مشارکت استفاده کنندگان

از گزارش حسابرسی و

حسابرسان می تواند

فاصله انتظارات را

مدیریت و برداشتهای ناصحیح

از حرفه حسابرسی را کاهش دهد